

Ha a kecske a szegény ember tehene, akkor a vaddisznó a „gyalogvadász” nagyvadja.

Koca vagy kan?

Népszerűségének az a titka, hogy vadászatához nem kell drága távcsöves puská, egész évben vadászható, és egyedülállóan sokféle vadászati lehetőséget nyújt mind egyéni, mind társas vadászatokon. Vadászati módját legtöbb országban csak az etikai szabályokhoz kötik. Hazánkban sem kell rettegni a mínuszpontoktól. Lőhető éjjel-nappal, cserkelve, lesen, szórón, terelő és hajtóvadászatokon.

A történelem folyamán számos módon igyekeztek szabályozni a létszámát, sőt mint „dúvadat”, kiirtani. Minderre ez a kiválóan alkalmazkodni képes (plasztikus) vadfajunk úgy reagált, hogy az egyre több zaklatásnak kitett erdőkből kivonult a mezőgazdasági területekre. Így ma már állandó jelenlétével kell számolni szinte az egész ország területén. Széletterjedését segítette, hogy a világháború után átalakult nagyüzemi mezőgazdaság hatalmas monokultúrás tábláiban nagy biztonságot, bő táplálékot és dagonyát is talált az egész vegetációs időszakban. Ezért a szaporulat szinte zavartalanul felnőve, robbanásszerű létszámnövekedést produkált, mérhetetlen kárt téve a kultúrnövényekben, illetve a hasznos apróvadállományban. A hetvenes években kibontakozott vaddisznóval kapcsolatos szakmai viták fő mondanivalóját Bertóti Pista bátyánk (országos fővadász) úgy összegezte, hogy „lőjük a vaddisznót – nemre és korra való tekintet nélkül –, ahol érzjük!”

Szakembereink felismerték, hogy napjaink megváltozott társadalmi és gazdasági viszonyaiban – helyes mederbe terelt vadgazdálkodással – a vaddisznó nemcsak károsító, hanem jelentős anyagi hasznot hozó nagyvadunk lehet. Ezért a törvényi szabályozás, a 30/1997. (IV. 30.) FM-rendelet melléklete az alábbiakat írja elő:

Egész évben elejthető a vaddisznó kan, süldő, malac, míg a koca csak július 1-től, január 31-ig.

– A vaddisznó szaporulata malacnak minősül 20 kg, süldőnek pedig 50 kg zsigerelt testtömegig. Vaddisznókocának minősül az 50 kg zsigerelt súlyt el-

érő vagy meghaladó súlyú nőivarú vaddisznó.

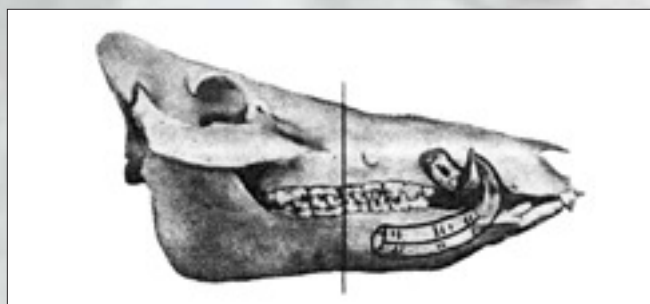
– Reflektoros vadászata csak a károsított mezőgazdasági területen előzetesen megkért hatósági engedély birtokában lehetséges.

– A trófeabírálatra csak a 16 cm átlaghosszat elérő vagy meghaladó agyarakat kell bemutatni.

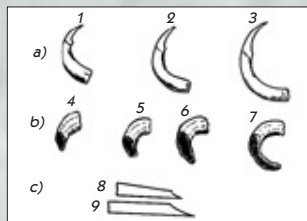
Természetesen a fentiek a szabad területeken történő vadászatra vonatkoznak. Ismerve a hazai vaddisznóállomány heterogén összetételét és a különböző élőhelyeken kialakult, korosztályonként eltérő átlagtestsúly-különbségeket, a biológiai korosztály-besorolás nem minden esetben egyezik meg a fenti, súly alapján történő meghatározással.

Első olvasásra még a gyakorlott vadászok körében is nagy vitát váltott ki a rendelet, a kezdőket pedig elbizonytalanítja. Mielőtt megkísérlek némi segítséget nyújtani e rövid cikk keretében, minden vadász figyelmébe ajánlom Páll Endre kiváló szakértőnk már három kiadásban megjelent „A vaddisznó és vadászata” című könyvét. Ugyancsak értékes könyvet írt a híres német amatőr biológus, Heinz Meynhardt „Vaddisznóriport” címmel, aki egy szabad vadászterületen élő – nagy türelemmel és szakértelemmel – magához szoktatott konda életét kísérte figyelemmel 14 generáción keresztül, rengeteg fotót és több ezer méter filmet készítve. Kutatási eredményeit a gyakorlatban is jól tudjuk hasznosítani.

A rendelet alapvető célja, hogy javuljon az állományok korösszetétele, hogy a tenyészérett kocákat és a még fiatal kanokat lehetőleg megkíméljük, csökkenjen a beltenyésztés mértéke, javuljon

A vadkan állkapcsának helyes levágása

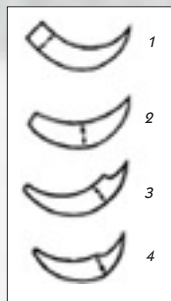
Kormeghatározás az agyar alapján

a) az alsó agyar alakja; b) a felső agyar alakja; c) az agyareg oldalnézetben; 1) 2,5 éves; 2) 4 éves; 3) 6 év feletti; 4) 2,5 éves 5) 4 éves; 6) 5 éves; 7) 6 év feletti; 8) fiatal kan; 9) idős kan

A kormeghatározáshoz szükséges méretfelvételi helyek

A vadkanagyar növekedése 1–7 éves korig
A kinövő és az állkapocsban maradó rész arányának változása
A fenési felület növekedése

A kocakampó is megőrzendő trófea

A kocakampók jellemzői

1) 1 éves emesüldő; 2) 2 éves koca; 3) 3 éves koca; 4) 4 vagy több éves koca

5 hónapos malacok szőrváltásban.
A csikoltság eltűnőben, a barnásvörös süldőszőrzet már jól látszik. Lőhetők.
(A legjobb „pecsenyekorban” vannak.)

az utódok szervezeti szilárdsága (konstitúciója), a csoportozat erőssége. E módszerrel növelhetnénk több jó agyaráú kan elejtésének a lehetőségét a szabad területeken élő állományokból is.

Ma már bebizonyított tény, hogy a szabad területeken élő vaddisznó szoros családi kötelékben él, ezért a csoport tagjai rokonságban vannak egymással. Családi együtttest alapíthat egyetlen koca vagy egy egész alomnyi nőnemű egyed. A kanyüldök legfeljebb 18 hónapos korukig tartózkodnak a családban, mivel a kocák kiteszítják őket. A bégás ideje alatt, többemagukkal még laza köteléket alkotva, együtt járnak, de kétéves koruk után megkezdik önálló életüket, és csak a bégás idejére csapódnak a kondákhoz. Az év utolsó két hónapjára eső párzási időszakban a kanok állandó mozgásban vannak, és az izgalomtól nyáltól habzó pofával küzdenek a kocákért. Az óvatosan, jó széllel cserkelő va-

5-6 éves kanok acsarkodása bégáskor. Jól érzékelhető a testforma, az erős martájék, a csapott far, a kidudorodó herék. Lóhetők.

Lóhetők

dász páratlan élményben részesülhet, sőt ha szerencséje van, jó lóvilágban ejtheti el az év többi időszakában rejtett életet élő, hön áhított „remetekant”.

A kocasyüldök többsége még születésének évében bebég, ezért a januári vadászatokon elejtett 30-40 kg-os kocasyüldök zsigerelésakor már 3-4 magza-

Lóhető öreg kan. Jól látszik a pénisz-pamacs.

Robusztus testü remetekan

Öreg kan terítéken, éremvárományos agyarral

A legjobb magyarországi vadkantrófeát hazai vadász zsákmányolta a Színi-erdőben (Borsod-Abaúj-Zemplén m.), 1995-ben. Átlaghossza: 28,15 cm, CIC-pontszám: 144,90.

tot találunk bennük. Ha kevés idősebb kan van az állományban, sok süldőt az alomtestvére termékenyít meg. Az ilyen süldők kieséséért nem kár, mivel még nem tenyészérettek így gyenge, illetve beltenyészett utódokat hoznának a világra. Ők még nem töltik be a gondos, tapasztalt anya szerepét, mivel még maguk is nevelésre szorulnak.

A tudatos állományjavító vadászathoz nagyon jó szemre, nagy türelemre, biológiai és etológiai ismeretekre van szükség, mivel a disznó trófeája már csak az elejtés és a lefőzés után bírálható el. Az agyará még jó lóvilágnál is alig látható, mert az öreg kanok is csak 8-10 cm-re nő ki az állkapocsból, s a nyári vedlési időszakot kivéve, alig villan ki a dús pofaszőrzet közül.

Kétéves koruk után nagy gyakorlatot igényel a nemek testtömeg és testforma alapján

Minden vadász álma egy ilyen remetekan elejtése.

4-5 éves anyakoca. A nyári szőrváltást csak ezután kezdi meg. Kímélendő törzskoca.

történő megkülönböztetése, mivel 3-4 éves korban nem olyan jellegzetes az ivari dimorfizmus. Különösen érvényes ez, ha egyedüli disznóval találkozunk, és nincs összehasonlítási lehetőségünk. A gyenge lővilág és a fedett terep is komoly gondot jelenthet. Mivel a téli és a nyári szőrzet között jól érzékelhető különbség van, ez a becslésben nagy segítséget adhat, ugyanis a szőrváltás üteme nemként és korosztályonként eltér.

Magányos középkorú koca. Kíméletet érdemel.

A malacok sárgás csíkoltsága a 3. hónaptól fokozatosan elmosódik, és őszre a malacok barnásvörös süldökké növekednek. A késő ősszel még csíkos malacokakat feltétlenül ki kell szelektálni.

Tavasszal a süldők kezdik meg a szőrváltást, amit májusban befejeznek. Furcsa látványt nyújtanak a vedlési időszak felétán, mivel oldaluk már kopasz, de még viselik a téli gerincörtét.

A kanok tavasz végére fejezik be a szőrváltást. A legszembe-tűnőbb a különbség a hosszú téli szőrben pompázó „fekete csuhás” és a nyári éjszakákon a búzából a szürke szamár színében elővillanó „kopasz kan” között.

A malacot vezető szoptatókocák váltják legkésőbb a csuhájukat, mivel energiájukat elsősorban az utódnevelésre fordítják. Ha nem is látjuk a malacokat, akkor se lőjük az ilyen egyedekre,

Kímélendők

**Középkorú kan
jellegzetes
testformával.
Még kímélendő.**

**Erős testű, középkorú koca.
Elejtése szabálysértés.
Mindig figyeljünk a malacokra!**

**Kímélendő koca
nyári szőrben.**

mert nincs elszomorítóbb látvány, mint amikor megjelennek a szegény kis árvák a halott anyjuk ravatala mellett. Ilyenkor jön a magyarázkodás, hogy „meddő” kocára löttem.

A vedlés üteme természetesen a megsebzett vagy beteg egyedek esetében eltolódhat.

A testformák alapján végzett elkülönítés

A kifejlett koca téli szőrben gömbölyded formát mutat, az ellés előtt megereszkedett hasvonallal, nem olyan erőteljes martájékkal. A feje a keskeny orrhát miatt hosszúnak tűnik. A szoptatás első időszakában a csecsek is láthatóak.

A kifejlett kan eleje a 3-5 cm vastag oldalpáncél miatt feltűnően erőteljes, a hátvonala a martájon kiemelkedő, a fara csapott. Vastag mellső lábai rövidnek hatnak. Hasvonalából lecsüng a szőrpamaccsal körülvett pénisztasak. A fark alatt kétoldalt jól kidudorodnak a herék. A feje robusztus, orrháta szélesnek tűnik, az agyari által kinyomott ínye és erős szőrzete miatt. Tűrókarimája feltűnően nagy. Amennyire tekintélyt keltő és impozáns a megjelenése a téli szőröntésben, annyira mulatságos a nyári kopasz kan megnyúlt, hosszú testével, hosszú lábival és a feltűnően megnyúlt „ormányával”.

Végezetül néhány mondat az agyarakról:

– Az agyarak növekedése a kor előrehaladtával lassuló ütemben nő.

– A leghosszabb agyar 6-7 éves korra fejlődik ki, ezután már csak vastagszik, és az intenzív koptatás miatt még rövidülhet is.

– Nagysága és vastagsága nem függ a test tömegétől. Egy

100 kg-os kan erősebb agyart viselhet, mint a 180 kg-os társa.

– A fiatal kan agyara (4 éves korig) a gyökérnyaknál szélesebb, mint a fenési saroknál, és a fogmederből a lefőzés után csak az állkapocscsont óvatos körbevésésével húzható ki.

Fogadjuk el, hogy az alsó agyar nagyobbik fele az állkapocsban van, ezért a csont levágásakor erre feltétlenül figyeljünk. Sajnos sok kapitális agyart tesznek tönkre a dilettánsok, amikor az állkapoccsal együtt az agyart is kettévágják. – A koca agyara is megőrzendő trófea, ez a kocakampó.

Reményeim szerint – az őz mellett – a vaddisznó lesz az a nagyvadunk, amelyet utoljára tudnak a szabad vadászterületekről kiszorítani, zárt kertekbe kényszeríteni. E vadfaj mellett szól, hogy gazdasági szempontból sem elhanyagolható, mert nagyszámú éves szaporulata miatt, kis törzsállomány fenntartásával is gazdag éves terítéket érhetünk el.

Szidnai László

